

ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԶՈՒՆԵՐՈՒ ՄՐԱՄԱՆՈՒՄԸ ԻՆՉ Է ԱՆՈՆՑ ՄՐԱՄԱՆՄԱՆ ԻՄԱՍՏԸ

ԴՈՒՍ. ՀՐԱՁ ԶԻՒՆԿԻՐԵԱՆ *

ՌՈՒԲԷՆԻ «ԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ» ԻՆՔՆԱԿԱՅԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՐԿԱՅ ԵՒ ՊԱՏՄԱԳՐԱԿԱՆ ԱՂԲԻՐ

ԷԼՔԸ ՀԱՐԹՄԱՆՆ
(Առուվիճիկ-Մաքսիմիլիան համալսարան, Միւնխիս)

Հայոց Յեղասպանութեան զոհերու 75ամեակին առիթով 1989 Ապրիլ 29ին հրատարակուած հաղորդագրութեան մը մէջ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա. եւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Գարեգին Բ. «Կ'առաջարկէին շարունակել Յեղասպանութեան զոհերու սրբադասման Գալատաքաղաքի Գալատիոնի կողմէն»:

Հայոց Յեղասպանութեան զոհերու սրբադասման հարցը յանձնուած էր զանազան յանձնաժողովներու եւ եկեղեցիացիներու սեղմ շրջանակի մը: Սրբազան ատուածաբանական ճշգրիտ իմաստը եւ անոր կապը՝ հաւատաձօնի եւ բարեպաշտութեան հետ, երբեք լայնօրէն չէ ներկայացուած հայ հաւատացեալին: Նախ եւ առաջ սուրբերը սրբադասուած են հաւատացեալներուն համար: Յեղասպանութեան նահատակներուն սրբազան մը չի նշանակեր անոնց «պատուոյ շքանշան» շնորհել, այլ զանոնք կը դարձնէ Հայաստանի եւ Սփիւռքի մէջ Հայոց եկեղեցւոյ անտարանջակն եւ հոգեկրթական առաքելութիւնը շարունակելու ծառայող օրինակներ: Արդեօք Յեղասպանութեան զոհերու եկեղեցւոյ կողմէ սրբադասուած 100ամեակի առիթով «խորհրդանշական արժէք» մը կը ներկայացնէ միայն, թէ նոր սուրբերու հռչակումը պիտի ծառայէ որպէս բացառիկ առիթ մը վերանորոգելու եւ վերակենդանացնելու Հայոց Առաքելական եկեղեցին այս 21րդ դարուն: Այս հարցադրումը լուրջ խորհրդածութեան կը կարօտի:

Նոյեմբեր 2014ին, զոյգ կաթողիկոսներու հովանաւորութեամբ կայացած եպիսկոպոսական համաժողովը յայտարարեց, թէ Հայոց Յեղասպանութեան զոհերը պաշտօնապէս պիտի սրբադասուին 2015 Ապրիլ 23ին: Հանդիսատար արարողութիւնը տեղի կ'ունենար Սուրբ Էջմիածնի մէջ, ուր Յեղասպանութեան 100ամեակին առիթով Հայոց եկեղեցւոյ նոր սուրբերը կը յայտարարուէին եւ կը մեծարուէին:

Սրբազանու՞մը սրբութեան հռչակման վերջին հանգրուանն է - Հայոց եկեղեցւոյ կողմէ վերջին սրբադասումը կայացած էր աւելի քան 500 տարի առաջ - որով կը հաստատենք թէ անձ մը կամ խումբ մը կը նկատուին Աստուծոյ սրբութիւնը բաժնող եւ թէ անոնց կեանքը վկայութիւնն իսկ է Քրիստոնէական Աւետարանի (Christian gospel) ճշմարտութեան եւ վաւերականութեան: Սուրբերը կը միանան Աստուծոյ եւ կը բաժնեն երկնային կեանքի յանձնարարութիւնը ամէն պղծութենէ հեռու Աստուածային անվախճան կեանքի մը մէջ, եւ կը գտնեն իրական կեանքը Աստուծոյ կողքին: Այս առումով հնագոյն ժամանակներէն սկսեալ իրենց օրինակելի կեանքով սուրբերը քրիստոնէութեան անբաժանելի մասնիկն են եւ իրենց յատկանշական տեղը ունին «մէկ, տիեզերական եւ առաքելական Սուրբ եկեղեցւոյ» վարդապետական, ծիսակատարական եւ պաշտամունքային աւանդութիւններուն մէջ:

Սրբազանութեան հռչակման վերջին հանգրուանն է - Հայոց եկեղեցւոյ կողմէ վերջին սրբադասումը կայացած էր աւելի քան 500 տարի առաջ - որով կը հաստատենք թէ անձ մը կամ խումբ մը կը նկատուին Աստուծոյ սրբութիւնը բաժնող եւ թէ անոնց կեանքը վկայութիւնն իսկ է Քրիստոնէական Աւետարանի (Christian gospel) ճշմարտութեան եւ վաւերականութեան: Սուրբերը կը միանան Աստուծոյ եւ կը բաժնեն երկնային կեանքի յանձնարարութիւնը ամէն պղծութենէ հեռու Աստուածային անվախճան կեանքի մը մէջ, եւ կը գտնեն իրական կեանքը Աստուծոյ կողքին: Այս առումով հնագոյն ժամանակներէն սկսեալ իրենց օրինակելի կեանքով սուրբերը քրիստոնէութեան անբաժանելի մասնիկն են եւ իրենց յատկանշական տեղը ունին «մէկ, տիեզերական եւ առաքելական Սուրբ եկեղեցւոյ» վարդապետական, ծիսակատարական եւ պաշտամունքային աւանդութիւններուն մէջ:

Վերջին երեք տասնամեակներուն

* Դոկտ. Հրաչ Զիւնկիրեան Օքսֆորտ համալսարանի Ռեալազոտող է: www.hratch.info

Օրինակելիութեան (exemplum) գաղափարին պարագային յառաջ կը դրուի անոր տիպարային կերպարը՝ անոր կեանքի գրուագներուն ընդմէջէն: Միաժամանակ կը յանձնարարուի ընթերցողին ու ապագայ սերունդներուն հետեւիլ այս տիպարի օրինակին ու զայն համարել կեանքի ուղեցոյց: Պէտք է ըսել որ կեանքի օրինակները դարձնելու գործելաձեւը հին աւանդութիւն մըն է, որ կը կրկնուի զանազան մշակութիւններու մէջ: Անիկա առկայ է օրինակ հին ժամանակներուն իշխաններու ուղղուած խորհուրդներուն ձեւին տակ այսպէս կոչուած «specula principum» ժանրի գրականութեան մէջ: Այս տեսակ գործեր կը գտնենք թէ՛ արեւելեան մշակութիւններու մէջ՝ արաբական աշխարհին մինչեւ Հնդկաստան, թէ՛ ալ եւրոպայի մէջ: Այլ օրինակներ են 15րդէն մինչեւ 18րդ դարերուն եւրոպացի վաճառականներու, ինչպէս նաեւ ընդհանրապէս քաղաքական ու ուսեայ վերնախաւերուն կողմէ գրուած ինքնակենսագրական գործերը: Նոյնն է պարագան քրիստոնէութեան եւ իսլամութեան կարեւորագոյն գիրքերուն՝ Աւետարանին, Քուրանին եւ Մահաձէտ մարգարէի Սուննայի հաւաքածոներուն: Այս գործերը խորքին մէջ նոյնպէս կը նպատակադրեն գրի առնել կրօնական այս հիմնադիրներուն տիպարային կեանքը, գրուագներու եւ աւանդութիւններու ընդմէջէն անոնց խօսքն ու գործը կը փոխանցուին հաւատացեալներուն ու կը վերածուին ուղեցոյցներու: Ռուբէնի պարագային եւս նկատելի է որ

Յիսուսի մէջ եւ Յիսուսի միջոցաւ: Յեղասպանութեան յիշատակութեան սգապատիր եւ տխուր միջուրտը այժմ պէտք է փոխարինուի «տօնակատարութեամբ»:

Ձոհերը այլեւ զոհ չեն, այլ սուրբեր որոնք կ'ապրին Աստուծոյ փառքին համար, այսինքն միացած են Աստուծոյ անվախճան կեանքի մը մէջ, գերմ ամէն պղծութենէ եւ գտած են Անոր ճշմարտութիւնը: Ուրեմն հարց կը ծագի թէ արդեօք Հայերը պատրաստ են իրենք զիրենք նկատելու Քրիստոսի մահուան եւ յարութեան վկաներ, որո՞ւ համար հարիւր հազարաւորներ իրենց կեանքը տուին - փոխանակ տեւաբար իրենք զիրենք զոհեր նկատելու:

Քաղաքականօրէն Յեղասպանութեան Յժմեակէն ի վեր Հայերը հաւաքարար ընդհանրապէս ամբողջ աշխարհէն եւ յատկապէս Քուրքիայէն արգարութիւն կը պահանջեն Յեղասպանութեան մէկ ու կէս միլիոն զոհերուն համար: Մինչ զոհերուն սրբադասումը փաստօրէն (de facto) կը լուծէ անոնց կեանքի համար արդարութեան հարցը, եկեղեցւոյ սուրբերուն համար քաղաքական արգարութեան պահանջը կը մնայ խնդրայարոյց: Ինչպէս սովորութիւն է այլ սուրբերու պարագային, արդեօք Հայերու նահատակութեան վայրերը պէտք

է որպէս սրբավայրեր նկատուին կամ «Սուրբ Հողեր»: Տակաւին շատ քաղաքական անուղղակի անդրադարձներ կան որոնք պէտք է ուշադրութեամբ քննարկուին:

Յեղասպանութեան մարտիրոսներու սրբադասումը պէտք չէ բնաւ նկատուի որպէս 100ամեակի իրագործութեանց յանդիման «փայլք» բերող եղելութիւն մը: Նոյնիսկ եթէ Քուրքիան եւ աշխարհի ուրիշ երկիրներ կը շարունակեն ժխտել Յեղասպանութիւնը, սրբադասումը պէտք չէ նկատուի իբրեւ այս ուրացման հակադարձ պատասխան մը եւ մեր զայրութիւն մէջ մեր զոհերը մեծարելու գերագոյն ճիգ մը, գանձար որպէս սուրբեր յայտարարելով:

Մեր զոհերուն հանդէպ անարգարութիւն պիտի ըլլայ նկատի չառնել անոնց Քրիստոսի համար նահատակութիւնը եւ ասոր անգրագարձ մեր կեանքերուն վրայ որպէս անհատներ եւ որպէս ազգ: Եկեղեցւոյ սուրբերը -ինչպէս աշխարհիկ կեանքի երեւելիները այսօր- պաշտամունքի առարկաներ եւ հետեւելու արժանի օրինակներ են: Հայ քրիստոնէաները պէտք է կարենան յայտնաբերել սուրբերու արժանիքները եւ հետեւիլ անոնց «երկնային թագաւորութեան» հասնելու օրինակին: Յեղասպանութեան զոհերու սրբադասումը անոնց Հայ եկեղեցւոյ առաքելութեան եւ ընդհանրապէս Աւետարանի քարոզչութեան միջոցաւ Քրիստոսի վկայութեան յաւիտենականացումն է: ■